

Аудит

УДК 657.6:658.15:005.334

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17173801>

**Оцінювання ефективності внутрішнього аудиту в системі антикризового
фінансового управління**

Іванова Наталія Анатоліївна,

кандидат економічних наук, доцент, кафедра обліку і оподаткування,

Уманський національний університет, м. Умань, Україна,

<https://orcid.org/0000-0001-8714-9171>

Куруч Олександр Васильович,

старший викладач, кафедра обліку і фінансів,

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова,

м. Одеса, Україна, <https://orcid.org/0009-0003-7165-5805>

Ченаш Володимир Сігізмундович,

кандидат економічних наук, доцент, кафедра обліку, аудиту та

оподаткування, Хмельницький національний університет,

м. Хмельницький, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-5351-9357>

Прийнято: 07.09.2025 | Опубліковано: 22.09.2025

Анотація. Сучасні умови функціонування підприємств супроводжуються постійними викликами, пов'язаними з фінансовою нестабільністю, ризиками неплатоспроможності та потребою у своєчасному реагуванні на кризові явища. Традиційні форми контролю дедалі частіше виявляються недостатніми для дієвого управління ризиками, що зумовлює

підвищення значущості внутрішнього аудиту як інструменту гарантування фінансової безпеки. Особливої актуальності набуває його використання в системі антикризового фінансового управління, де він виконує діагностичну, контрольну та аналітичну функції. **Метою роботи** є обґрунтування ролі та розроблення методичного підходу до оцінювання ефективності внутрішнього аудиту в системі антикризового фінансового управління. **Методи.** У дослідженні застосовано методи системного аналізу для визначення сутності та ролі внутрішнього аудиту, логіко-структурний підхід для розкриття його взаємозв'язку з етапами антикризового управління, методи порівняльного аналізу для створення системи показників ефективності, а також узагальнення для формування авторської методики оцінювання результативності внутрішнього аудиту. **Результати.** Доведено, що внутрішній аудит є ключовим інструментом фінансової безпеки, який гарантує неперервний інформаційно-контрольний супровід антикризового управління. Встановлено, що його функції змінюються залежно від стадії розвитку кризи – від діагностики й раннього попередження до контролю реалізації заходів та моніторингу стабілізації. Запропоновано систему робочих документів (чек-листи, матриці ризиків, форми оцінювання плану санації, аудиторські звіти, форми моніторингу), що поліпшують структурованість та відтворюваність аудиторських процедур. Розроблено авторську систему показників для оцінювання ефективності внутрішнього аудиту, яка охоплює кількісні, якісні та інтегральні індикатори й дає змогу комплексно охарактеризувати його внесок у фінансову стабільність підприємства. **Висновки.** Авторський підхід до оцінювання ефективності внутрішнього аудиту забезпечує поєднання економічних та управлінських параметрів, що надає можливість вимірювати його результативність та підвищувати практичну цінність у системі антикризового фінансового управління.

Ключові слова: внутрішній аудит, фінансова стійкість, діагностика ризиків, корпоративний контроль, управлінські рішення, економічна

результативність, інформаційно-аналітичне забезпечення, превентивні заходи.

Evaluation of internal audit effectiveness in the system of anti-crisis financial management

Nataliia Ivanova,

PhD in Economics, Associate Professor, Department of Accounting and
Taxation, Uman National University, Uman, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-8714-9171>

Oleksandr Kuruch,

Senior Lecturer, Department of Accounting and Finance,
Odessa I. I. Mechnikov National University, Odessa, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0003-7165-5805>

Volodymyr Chenash,

Doctor of Philosophy, Docent, Department of Accounting,
Audit and Taxation, Khmelnytskyi National University,
Khmelnytskyi, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-5351-9357>

Abstract. Modern conditions of enterprise functioning are accompanied by constant challenges associated with financial instability, insolvency risks, and the need for a timely response to crisis phenomena. Traditional forms of control are increasingly proving insufficient for effective risk management, which is why the growing importance of internal audit as an instrument for ensuring financial security is becoming increasingly evident. Its use becomes particularly relevant within the system of anti-crisis financial management, where it performs diagnostic, control, and analytical functions. The **purpose of the study** is to substantiate the role and to develop a methodological approach to evaluating the effectiveness of internal audit

in the system of anti-crisis financial management. **Methods.** The research employs methods of system analysis to define the essence and role of internal audit, a logical-structural approach to reveal its relationship with the stages of crisis management, methods of comparative analysis to elaborate a system of performance indicators, as well as generalization to form the author's methodology for assessing the effectiveness of internal audit. **Results.** It has been proven that internal audit is a key instrument of financial security, providing continuous informational and control support for crisis management. It has been established that its functions vary depending on the stage of crisis development, ranging from diagnosis and early warning to monitoring the implementation of measures and assessing the outcomes of stabilization. A system of working documents has been proposed (checklists, risk matrices, restructuring plan evaluation forms, audit reports, monitoring templates) that enhances the structure and reproducibility of audit procedures. An original system of indicators has been developed to evaluate the effectiveness of internal audit, encompassing quantitative, qualitative, and integrated measures, which enables a comprehensive assessment of its contribution to enterprise financial stability. **Conclusions.** The author's approach to evaluating internal audit effectiveness combines economic and managerial parameters, enabling a multidimensional measurement of its performance and increasing its practical value within the system of anti-crisis financial management.

Keywords: internal audit, financial stability, risk diagnostics, corporate control, managerial decisions, economic performance, information and analytical support, preventive measures.

Постановка проблеми. Сучасні умови господарювання окреслюються високим рівнем невизначеності, зростанням фінансових ризиків та посиленням конкуренції, що зумовлює необхідність пошуку інструментів своєчасної ідентифікації кризових явищ та мінімізації їх наслідків. Традиційні механізми контролю дедалі частіше є недостатніми для забезпечення

фінансової стабільності, оскільки не враховують комплексного характеру кризових процесів [1]. У цьому контексті внутрішній аудит набуває нової ролі – він трансформується із суто контрольної функції в стратегічний інструмент підтримки фінансової безпеки та стійкості підприємства [2, с. 58]. Саме здатність внутрішнього аудиту виконувати діагностичні, контрольні й аналітичні завдання на різних стадіях антикризового управління визначає його особливу актуальність у сучасних реаліях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних досліджень підтверджує зростаючу роль внутрішнього аудиту та систем ризик-менеджменту в гарантуванні фінансової безпеки й стратегічної стійкості підприємств. Так, Д. Правітт (D. Prawitt) та співавтори довели, що якість функції внутрішнього аудиту суттєво знижує масштаби управління прибутком (earnings management), обмежуючи маніпуляції фінансовими результатами компаній [3, р. 1255]. Подібний акцент на організаційних детермінантах зробили М. Арена (M. Arena) та Г. Аззон (G. Azzone), які з'ясували, що ефективність внутрішнього аудиту залежить від складу аудиторської команди, процесів та інституційних зв'язків [4, р. 43]. Розширення цієї логіки спостерігається в роботі Д. Міхрет (D. Mihret) та А. Юсмау (A. Yismaw), які показали, що в публічному секторі ключовим чинником результативності аудиту є управлінська підтримка [5, р. 470]. Аналогічні результати отримали А. Алзебан (A. Alzeban) та Д. Гвільям (D. Gwilliam), підтвердивши визначальну роль менеджменту та ресурсного забезпечення для якості внутрішнього аудиту в державному секторі Саудівської Аравії [6, р. 74]. Узагальнюючи інституційний вимір, С. Хазаеа (S. Hazaea) та співавтори встановили значний вплив системи внутрішнього аудиту на ефективність комерційних банків в арабських країнах, наголосивши на важливості незалежності й дотримання міжнародних стандартів [7]. Схожий напрям розвивали Х. Ісмаел (H. Ismael) та Х. Камел (H. Kamel), які аргументували, що компетентність внутрішніх аудиторів є вирішальним чинником зменшення

маніпуляцій доходами в компаніях Великобританії [8, р. 951]. У праці Р. Ленза (R. Lenz) та У. Хана (U. Hahn) підкреслено, що внутрішній аудит водночас зміцнює довіру інвесторів і формує культуру прозорості управління [9, р. 5]. Д. Вікс-Маршалл (D. Weekes-Marshall) на матеріалах країн, що розвиваються, підтвердила критичну роль внутрішнього аудиту в побудові систем ризик-менеджменту та зазначила необхідність посилення підтримки з боку керівництва [10, р. 43]. Р. Хойт (R. Hoyt) та А. Лібенберг (A. Liebenberg) показали, що використання ERM прямо корелює зі зростанням ринкової вартості компаній [11, р. 795], а Р. Бакстер (R. Baxter) зі співавторами обґрунтували, що якість програм ERM підвищує фінансові результати й позитивно сприймається ринком, особливо в посткризовий період [12, р. 1264].

В українських реаліях важливим є дослідження О. Пономаренко (O. Ponomarenko) з колегами, які розробили модель оцінювання аудиторського ризику в автоматизованих системах обліку, звертаючи увагу на використання інтелектуального аналізу звітності [13, р. 1241]. У цьому ж контексті А. Семенець представив модель моніторингу ймовірності банкрутства підприємств торгівлі в системі внутрішнього аудиту та запропонував авторську методику діагностики кризових станів [14, с. 305]. Значний акцент на поєднанні внутрішнього аудиту з форензик-діагностикою зробили Ю. Пацкань з колегами, які створили концептуальну модель інтегрованого аудиту для зниження шахрайських і корупційних ризиків [15, с. 63]. Також важливо враховувати й такий теоретичний доробок: С. Василішин зі співавторами аргументували місце економічної безпеки як складової обліково-аналітичного гарантування управління підприємствами, наголосивши на її інтеграції з внутрішнім аудитом [16, с. 110]. Нарешті, О. Лега з колективом авторів акцентували на необхідності оновлення підходів до аудиту в плані інтеграції ESG-факторів у податкову звітність, що розширює функціонал аудиту як інструменту прозорості й комплаєнсу [17].

Узагальнюючи розглянуті аспекти, можна зробити висновок, що внутрішній аудит поступово трансформується із традиційної контрольної функції в комплексний механізм управління ризиками, фінансовою безпекою та стійкістю підприємств, охоплюючи не лише класичні контрольні завдання, а й стратегічні, інноваційні та соціально орієнтовані напрями розвитку.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значні напрацювання в сфері внутрішнього аудиту та управління ризиками, низка питань залишається невирішеною. Зокрема, у наукових дослідженнях недостатньо розкрито методичні підходи до оцінювання ефективності внутрішнього аудиту саме в контексті антикризового фінансового управління. Потребує подальшого розвитку система робочих документів, що гарантують відтворюваність аудиторських процедур на різних стадіях кризи, а також комплекс показників, здатних інтегрально відображати економічний, управлінський і стратегічний ефект від діяльності внутрішнього аудиту.

Наше дослідження спрямоване на поєднання концептуальних положень фінансової безпеки з інструментарієм внутрішнього аудиту та практикою антикризового управління. Практична цінність роботи полягає у формуванні прикладного підходу, який дає змогу не лише оцінювати результативність внутрішнього аудиту, а й використовувати його як механізм попередження та подолання кризових явищ, підвищення стійкості підприємства й гарантування довгострокової фінансової стабільності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є обґрунтування ролі та розроблення методичного підходу до оцінювання ефективності внутрішнього аудиту в системі антикризового фінансового управління. Для її досягнення передбачено: визначити сутність внутрішнього аудиту в контексті фінансової безпеки; розкрити його функції як інструменту ранньої діагностики кризових явищ; встановити взаємозв'язок між аудитом та етапами антикризового управління; запропонувати систему робочих документів для практичної реалізації аудиторських процедур;

розробити систему показників оцінювання ефективності внутрішнього аудиту, що враховує кількісні, якісні та інтегральні індикатори.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внутрішній аудит у сучасних умовах розглядають не лише як механізм контролю достовірності фінансової інформації, а і як ключовий інструмент зміцнення фінансової безпеки підприємства. Його сутність полягає у своєчасному виявленні загроз стабільності, оцінюванні ефективності використання ресурсів та дотриманні як внутрішніх регламентів, так і зовнішніх нормативних вимог [2, с. 60]. У такий спосіб внутрішній аудит формує інформаційну основу для управлінських рішень, що мінімізують ризики втрати капіталу, зниження ліквідності чи погіршення конкурентних позицій [1]. Особливої ваги він набуває в контексті антикризового фінансового управління, де здатність вчасно ідентифікувати та нейтралізувати негативні фактори є визначальною для подальшої життєздатності підприємства.

Роль внутрішнього аудиту в цьому процесі проявляється насамперед у функції ранньої діагностики кризових явищ. Завдяки застосуванню аналітичних процедур, систем індикаторів та сигнальних карт ризиків аудитори можуть своєчасно виявляти ознаки фінансових дисбалансів, які ще не стали критичними. До таких симптомів належать зростання дебіторської заборгованості, порушення платоспроможності, збільшення кредитного навантаження, перевищення операційних витрат над доходами. Завчасне інформування керівництва про такі тенденції надає можливість упровадити превентивні заходи, що значно підвищує шанси уникнути масштабної кризи [18, с. 72].

Взаємозв'язок внутрішнього аудиту й системи антикризового управління проявляється в його інтеграції на всіх стадіях цього процесу: від діагностики проблем і розроблення плану санації до контролю за виконанням рішень і подальшого моніторингу результатів. Внутрішній аудит фактично виконує роль сполучної ланки між фінансовою безпекою та антикризовим

менеджментом, гарантуючи їхню взаємодію на основі об'єктивної інформації та контрольних процедур [19, с. 45]. Саме завдяки цьому він трансформується із традиційного інструменту контролю в стратегічний механізм підтримки фінансової стійкості підприємства. Логіка розвитку кризи передбачає різні етапи її перебігу, кожен із яких потребує специфічних аудиторських процедур. Внутрішній аудит у цьому контексті не є статичною функцією, а адаптується до стадії антикризового фінансового управління, змінюючи свою роль, методи та очікувані результати (табл. 1).

Таблиця 1

Використання внутрішнього аудиту на різних стадіях антикризового
фінансового управління

Вид кризи	Стадія антикризового управління	Роль внутрішнього аудиту	Методи та інструменти	Результати й ефективність
<i>Фінансова</i> (нестача ліквідності, неплатоспроможність)	Діагностика та виявлення симптомів	Визначення рівня ліквідності, перевірка фінансових потоків	Аналіз фінансових коефіцієнтів, тестування платоспроможності, аналіз cash-flow	Своєчасне виявлення загрози банкрутства, підвищення точності прогнозів
<i>Організаційна</i> (неефективна структура, управлінські збої)	Розроблення антикризових заходів	Перевірка реалістичності плану реструктуризації	Оцінювання управлінських рішень, аудит бізнес-процесів	Формування обґрунтованих рекомендацій, зменшення управлінських ризиків
<i>Операційна</i> (зростання витрат, падіння продуктивності)	Реалізація антикризових заходів	Контроль за використанням ресурсів та виконанням плану санації	Бюджетний контроль, аудит витрат, контроль ефективності реструктуризації	Запобігання нецільовому використанню ресурсів, підвищення рентабельності
<i>Стратегічна</i> (втрата ринків, довгострокова нестабільність)	Стабілізація та моніторинг	Характеристика ефективності вжитих заходів та прогнозування ризиків	Пост-аудит, SWOT-аналіз, ризик-менеджмент	Закріплення результатів санації, формування системи попередження повторних криз

Джерело: розробка авторів на підставі [1; 2; 18; 19]

Отже, відображені результати підтверджують, що внутрішній аудит не є статичною функцією, а постійно трансформується відповідно до типу кризи та стадії антикризового управління. На початкових етапах його роль зводиться до діагностики та раннього виявлення симптомів фінансової нестабільності, тоді як у фазі розроблення заходів він забезпечує перевірку обґрунтованості управлінських рішень та прогнозів. Під час реалізації планів санації чи реструктуризації внутрішній аудит виконує контрольні функції, спрямовані на недопущення неефективного використання ресурсів, а на стадії стабілізації є механізмом закріплення результатів і попередження повторних кризових явищ. У такий спосіб аудит супроводжує весь цикл антикризового управління, створюючи інформаційне підґрунтя для ухвалення рішень і формуючи основу фінансової безпеки підприємства.

Водночас гарантування дієвості внутрішнього аудиту можливе лише за умови належної організації аудиторських процедур. Вони не обмежуються перевітками чи аналітичними розрахунками, а потребують чіткої систематизації та документального оформлення. Саме робочі документи внутрішнього аудиту – чек-листи, матриці ризиків, аналітичні звіти чи форми контролю – надають можливість перетворити аудиторські дії на структурований і відтворюваний процес. Вони допомагають не лише фіксувати результати перевірок, а й відстежувати ефективність впровадження антикризових заходів, формуючи доказову базу для управлінських рішень. Тому наступним логічним кроком дослідження є визначення складу та змісту робочих документів, що забезпечують результативність внутрішнього аудиту в системі антикризового фінансового управління (табл. 2).

Таблиця 2

Робочі документи внутрішнього аудиту в системі антикризового фінансового управління

Тип документа	Призначення	Об'єкти перевірки	Очікуваний результат
Чек-лист аудиту	Фіксація	Ліквідність,	Виявлення слабких

Тип документа	Призначення	Об'єкти перевірки	Очікуваний результат
фінансової безпеки	ключових ризиків і контрольних точок	платоспроможність, дебіторська і кредиторська заборгованість, витрати	місць і формування сигнальної карти ризиків
Матриця ризиків та контрольних процедур	Систематизація ризиків і визначення заходів реагування	Фінансові, операційні, організаційні та стратегічні ризики	Чіткий розподіл відповідальності та встановлення пріоритетних напрямів контролю
Аналітична форма оцінювання плану санації / реструктуризації	Перевірка реалістичності й економічної доцільності антикризових заходів	Прогнози доходів і витрат, умови реструктуризації боргу, оптимізація витрат	Надання обґрунтованих рекомендацій щодо коригування плану
Звіт внутрішнього аудиту за результатами реалізації заходів	Документування висновків і рекомендацій	Виконання бюджету, використання ресурсів, дотримання термінів	Об'єктивна характеристика ефективності реалізації антикризових заходів
Форма моніторингу стабілізації	Відстеження динаміки фінансових показників після впровадження заходів	Рентабельність, структура капіталу, коефіцієнти фінансової стійкості	Своєчасне виявлення повторних ризиків і формування превентивних дій

Джерело: розробка авторів на підставі [1; 2; 18; 19]

Узагальнюючи наведені позиції, можна відзначити, що робочі документи внутрішнього аудиту забезпечують системність і відтворюваність антикризових процедур на всіх стадіях фінансового управління. На етапі діагностики найефективнішими є чек-листи та матриці ризиків, які дають змогу швидко ідентифікувати критичні показники та визначити зони найбільшої вразливості підприємства. Під час розроблення антикризових заходів ключове значення має аналітична форма оцінювання плану санації чи реструктуризації, адже вона гарантує перевірку реалістичності прогнозів і допомагає адаптувати управлінські рішення до ресурсних можливостей. На стадії реалізації заходів пріоритетними стають звіти внутрішнього аудиту, які документують відповідність фактичних результатів запланованим, тоді як у

фазі стабілізації найбільш затребуваними є форми моніторингу, що фіксують динаміку фінансових коефіцієнтів та попереджають повторне виникнення кризових явищ. Отже, робочі документи є не лише технічним інструментом оформлення аудиторських процедур, а й засобом підвищення їх результативності, оскільки формують доказову базу для управлінських рішень, сприяють прозорості контролю та забезпечують цілісність процесу антикризового управління.

Ефективність внутрішнього аудиту в системі антикризового фінансового управління не можна розглядати виключно через призму виконаних перевірок чи складених звітів. Для підприємства принципово важливо бачити не лише процес, а й економічний та управлінський наслідок від проведення аудиту. Саме здатність внутрішнього аудиту створювати додану вартість – знижувати ризики, попереджати втрати, підвищувати фінансову стабільність – визначає його стратегічну значущість. Якщо результативність аудиторських процедур не вимірюється, існує ризик зведення їх до формального інструменту, що не гарантує реальної підтримки керівництва в кризових умовах.

Із цієї причини виникає потреба в системі показників для оцінювання ефективності внутрішнього аудиту. Вони дають змогу не лише кількісно охарактеризувати досягнуті результати, але й порівнювати їх із витратами на аудит, виявляти резерви для підвищення його якості та адаптувати антикризові заходи відповідно до реальної дії. Методика оцінювання повинна охоплювати як кількісні індикатори (економія витрат, зростання коефіцієнтів ліквідності, скорочення дебіторської заборгованості), так і якісні параметри (рівень упровадження рекомендацій, зниження ризиків, зростання довіри з боку стейкхолдерів). Комплексне поєднання цих складових допомагає сформувати інтегральну картину результативності внутрішнього аудиту та обґрунтовано визначити його внесок у зміцнення фінансової безпеки. Для цього доцільно застосувати методичний підхід, що передбачає виокремлення кількісних,

якісних та інтегральних показників, які в сукупності відображають як безпосередній економічний ефект, так і управлінсько-організаційні результати аудиторських процедур.

На першому етапі формується масив вихідних даних, зокрема фінансові показники до і після проведення аудиту, управлінські рішення та ступінь їх виконання. Другий етап охоплює розрахунок кількісних індикаторів, що демонструють економічну вигоду, третій – характеристику якісних параметрів, а четвертий – інтегрування отриманих оцінок у єдиний узагальнений індекс ефективності. Це дає змогу не лише ідентифікувати безпосередній вплив внутрішнього аудиту на стабілізацію діяльності, але й відстежити його довгострокову результативність у системі антикризового фінансового управління. Узагальнена система показників представлена в табл. 3.

Таблиця 3

Показники оцінювання ефективності внутрішнього аудиту в системі
антикризового фінансового управління

Група показників	Конкретні індикатори	Методика визначення	Очікуваний ефект
Кількісні	Економія витрат від запобігання помилок	Порівняння динаміки фінансових показників до і після впровадження аудиторських рекомендацій; факторний аналіз	Підвищення фінансової стійкості, зниження ризику неплатоспроможності, формування ресурсної бази для стабілізації
	Скорочення дебіторської заборгованості		
	Зменшення простроченої кредиторської заборгованості		
	Приріст коефіцієнтів ліквідності (поточної, швидкої, абсолютної)		
	Зростання рівня рентабельності продажів		
	Зменшення частки непрофільних витрат		
	Приріст операційного cash-flow		
Якісні	Частка реалізованих рекомендацій аудиту	Експертне оцінювання, анкетування менеджменту, аналіз управлінських	Формування культури управління ризиками, підвищення якості корпоративного
	Рівень зниження ідентифікованих ризиків		
	Покращення прозорості управлінських рішень		

Група показників	Конкретні індикатори	Методика визначення	Очікуваний ефект
	Скорочення кількості фінансових порушень	рішень та їх виконання	управління, зростання довіри до аудиту
	Зростання довіри з боку стейкхолдерів		
	Поліпшення корпоративної культури контролю		
	Підвищення якості управлінської звітності		
Інтегральні	Співвідношення «витрати на аудит / економічний ефект»	Розрахунок співвідношень, інтегральних індексів за системою вагових коефіцієнтів, побудова трендових рядів	Об'єктивне оцінювання загальної результативності аудиту, доведення його впливу на фінансову безпеку, закріплення ролі як стратегічного механізму
	Інтегральний індекс ефективності внутрішнього аудиту (зважена сума кількісних і якісних показників)		
	Індекс стабілізаційного впливу аудиту (динаміка ключових показників за 6–12 місяців після впровадження заходів)		
	Індекс довіри менеджменту до аудиту (частка рішень, ухвалених з урахуванням висновків аудиту)		

Джерело: авторська розробка

Запропонована система показників дає змогу комплексно характеризувати ефективність внутрішнього аудиту не лише у фінансовому, а й у стратегічному та управлінському вимірах. Її цінність полягає в тому, що вона охоплює як кількісні параметри, що відображають прямий економічний результат від аудиту, так і якісні, які свідчать про довіру, прозорість та організаційну культуру управління. Урахування інтегральних індикаторів надає можливість поєднати окремі оцінки в єдину узагальнену картину та простежити довгостроковий стабілізаційний вплив аудиту на діяльність підприємства. На відміну від традиційних методів, що здебільшого обмежуються фінансовими результатами, ми розробили методику, що пропонує багатовимірне оцінювання, беручи до уваги як економічну, так і управлінську ефективність. Отже, авторський підхід формує інструментарій, здатний не лише вимірювати внесок внутрішнього аудиту в антикризове фінансове управління, а й підвищувати його практичну цінність як стратегічного критерію зміцнення фінансової безпеки підприємства.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило, що внутрішній аудит у сучасних умовах трансформується із суто контрольної функції в стратегічний механізм гарантування фінансової безпеки підприємства. Його сутність полягає у своєчасному виявленні загроз, формуванні інформаційної основи для управлінських рішень та підтримці стабільності фінансово-економічної системи. Встановлено, що роль внутрішнього аудиту в системі антикризового управління проявляється на всіх його стадіях: від діагностики та раннього попередження кризових явищ до розроблення й реалізації антикризових заходів та моніторингу результатів стабілізації. Це забезпечує безперервність інформаційно-контрольного супроводу та дає змогу підприємству адаптуватися до умов невизначеності.

Обґрунтовано доцільність використання робочих документів внутрішнього аудиту, які гарантують системність і відтворюваність аудиторських процедур. Чек-листи, матриці ризиків, аналітичні форми й звіти створюють інструментальну базу, що не лише фіксує результати перевірок, а й будує доказовий фундамент для управлінських рішень. Їхнє застосування на різних стадіях антикризового управління підвищує точність діагностики, якість планування та результативність стабілізаційних заходів.

На основі авторського підходу розроблено систему показників для оцінювання ефективності внутрішнього аудиту, яка поєднує кількісні, якісні та інтегральні індикатори. Її цінність полягає в можливості комплексної характеристики внеску аудиту в економічну стабільність і стратегічну стійкість підприємства. Урахування інтегральних індексів передбачає багатовимірність аналізу та довгострокову оцінку стабілізаційної дії.

Отже, внутрішній аудит в умовах кризи постає не лише інструментом контролю, а й каталізатором антикризових трансформацій, що сприяє підвищенню фінансової безпеки та стійкості підприємства. Запропонована методика ідентифікації ролі аудиту та система показників його ефективності розширюють наукове й практичне розуміння цього інституту та створюють

передумови для подальших досліджень у сфері інтеграції аудиту з ризик-менеджментом та цифровими технологіями.

Список використаних джерел

1. Цегельник Н. І., Бедер Д. А. Роль внутрішнього аудиту у забезпеченні прозорості інформаційних ресурсів для управління бізнесом в умовах цифровізації. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 8. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14955203>.
2. Пристемський О. С. Вплив внутрішнього аудиту на ефективність управління підприємством. *Current Issues and Prospects for The Development of Scientific Research* : proc. 10th Internl sci. and pract. conf. (Orléans, France, 19–20 January 2025.). Orléans: Epi, 2025. № 53(232). P. 57–65. URL: <https://surl.li/dipjky> (дата звернення 01.07.2025).
3. Prawitt D. F., Smith J. L., Wood D. A. Internal audit quality and earnings management. *The Accounting Review*. 2009. Vol. 84, № 4. P. 1255–1280. DOI: <https://doi.org/10.2308/accr.2009.84.4.1255>.
4. Arena M., Azzone G. Identifying organizational drivers of internal audit effectiveness. *International Journal of Auditing*. 2009. Vol. 13, № 1. P. 43–60. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1099-1123.2008.00392.x>.
5. Mihret D. G., Yismaw A. W. Internal audit effectiveness: an Ethiopian public sector case study. *Managerial Auditing Journal*. 2007. Vol. 22, № 5. P. 470–484. DOI: <https://doi.org/10.1108/02686900710750757>.
6. Alzeban A., Gwilliam D. Factors affecting the internal audit effectiveness: a survey of the Saudi public sector. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*. 2014. Vol. 23, № 2. P. 74–86. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.intaccaudtax.2014.06.001>.
7. Hazaea S. A., Al-Matari E. M., Omer A. M., Farhan N. H. S., Zhu J. The impact of internal audit system on performance: evidence from emerging markets. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2024. Vol. 11. 1307. DOI: <https://doi.org/10.1007/s43545-024-01307-1>.

<https://doi.org/10.1057/s41599-024-03835-3>.

8. Ismael H. R., Kamel H. Internal audit quality and earnings management: evidence from the UK. *Managerial Auditing Journal*. 2021. Vol. 36, № 7. P. 951–978. DOI: <https://doi.org/10.1108/MAJ-09-2020-2830>.

9. Lenz R., Hahn U. A synthesis of empirical internal audit effectiveness literature pointing to new research opportunities. *Managerial Auditing Journal*. 2015. Vol. 30, № 1. P. 5–33. DOI: <https://doi.org/10.1108/MAJ-08-2014-1072>.

10. Weekes-Marshall D. The role of internal audit in the risk management process: A developing economy perspective. *Journal of Corporate Accounting & Finance*. 2020. Vol. 31, № 6. P. 43–52. DOI: <https://doi.org/10.1002/jcaf.22471>.

11. Hoyt R. E., Liebenberg A. P. The Value of enterprise risk management. *Journal of Risk and Insurance*. 2011. Vol. 78, № 4. P. 795–822. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1539-6975.2011.01413.x>.

12. Baxter R., Bedard J. C., Hoitash R., Yezegel A. Enterprise risk management program quality: determinants, value relevance, and the financial crisis. *Contemporary Accounting Research*. 2013. Vol. 30, № 4. P. 1264–1295. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1911-3846.2012.01194.x>.

13. Ponomarenko O., Kantsedal N., Aranchiy V., Ostapchuk S. Audit risk assessment model in automated accounting systems of enterprises in Ukraine. The importance of new technologies and entrepreneurship in business development: in the context of economic diversity in developing countries / eds B. Alareeni, A. Hamdan, I. Elgedawy. Cham: Springer, 2021. Vol. 194. P. 1241–1255. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-69221-6_90.

14. Семенець А. О. Моніторинг імовірності банкрутства в системі внутрішнього аудиту підприємств торгівлі. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2019. Вип. 2, № 29. P. 305–314. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i29.171772>.

15. Пацкань Ю., Назарова К., Копотієнко Т., Міняйло В., Павлов В., Новікова Н. Форензик-діагностика, антикорупційний і внутрішній аудит у

забезпеченні ефективного управління компанією в умовах відкритої економіки *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2025. Вип. 4, № 63. Р. 63–79. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.63.2025.4776>.

16. Василішин С., Гнатишин Л., Прокопишин О. Економічна безпека як складова обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами: теоретичний аспект. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. № 14. С. 110–120. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2022.14.14>.

17. Лега О. В., Безкровний О. В., Канцедаль Н. А., Лиженков В. Г., Шейко А. Р. ESG-фактори та їх відображення в податковій звітності: виклики для аудиту. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 10. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15314566>.

18. Сергієнко Т. І., Бережна О. Р. Інструменти антикризового менеджменту для підтримки стратегічної стабільності промислових підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2025. № 2 (49). С. 71–80. DOI: <https://doi.org/10.31673/2415-8089.2025.029062>.

19. Голей Ю. Взаємозв'язок антикризового менеджменту та контролінгу в системі управління підприємством. *Економічний простір*. 2023. № 183. С. 46–50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/183-7>.